

Tradiční proud srbské literatury meziválečného období

Referát do předmětu SBA305 Srbská literatura III

Zpracoval:
Jonáš Pospíchal
361161
Srbský jazyk a literatura

Úvodem

V tomto referátu naleznete ty významné autory působící mezi dvěma světovými válkami, kteří psali v duchu již dříve významného realismu, přirozeně s jeho různými variacemi podle stylu každého jednoho spisovatele. Ti jsou proto Jovanem Deretičem v *Kratke istoriji srpske književnosti* označeni jako autoři tradiční literatury. Témata jejich tvorby často odpovídala dobovým událostem (silná je reminiscence a reflexe první světové války, její zkázy, ale i s ní spojené koncepce odvahy a oběti srbského národa), nebo dlouhodobým tendencím (neuspokojivý vývoj v poválečné Evropě, společenská krize, sociální problémy), ovšem mohla být i zcela originální, autonomní, na vnějším světě nezávislá částečně či úplně (Desanka Maksimović, regionální literatura popisující Bosnu, Vojvodinu, Makedonii apod.).

Literáti nejsou v dalším textu seřazeni abecedně, ale podle pořadí v již zmíněné publikaci Jovana Deretiće. Zájemcům o další studium tamtéž (strany 278–286) snad toto rozřazení pomůže v orientaci.

Nyní již k jednotlivým autorům.

Velimir Živojinović Massuka (resp. **Masuka**), (1886–1974). Básník, dramatik, prozaik, dramaturg, literární a divadelní kritik, překladatel. Absolvent germanistiky na filozofické fakultě v Bělehradě, studoval dále estetiku v Lipsku. Působil jako režisér a ředitel národního divadla v Bělehradě a ve Skopji. Překládal z němčiny, angličtiny (jeho překlady z těchto jazyků patřily k nejlepším soudobým srbským) a ruštiny. Mezi jím překládané autory patří Shakespeare, Ibsen, Goethe, Puškin a Lermontov.

V době první světové války pracoval ve válečné cenzuře a se srbským vojskem absolvoval velkou část cesty k Jaderskému pobřeží. Zde byl zajat Rakušany a zbytek války strávil v zajateckém táboře. Posléze učil na gymnáziu a pracoval v Národním divadle v Niši a v Bělehradě, na tomto postu také strávil druhou světovou válku. Redigoval časopis *Epoha* a spolu se Simou Pandurovičem založil čas *Misao*. Oceňován byl jako realistický básník zobrazující – v protikladu k modernistické poezii – rezignovaně a smířeně události válečných let. Známa je i jeho intimní lyrika. Byla označována jako tichá, jemná a citlivá, naplňovaná melancholickými přírodními obrazy, které obsahují i milostné příběhy.

Dílo:

- a) Sbírký básní:
  - a. Vedre i tamne noći (1922),
  - b. Odblesci u vodi (1928).
- b) Výbory z básní:
  - a. Stihovi (1934),
  - b. Pesme (1965).
- c) Kritiky:
  - a. Iz književnosti i pozorišta (1928),
  - b. Utisci i razmatranja (1940).
- d) Dramata:
  - a. Čovek snuje (1927),
  - b. Stanica (1927).
- e) Sbírká povídek:
  - a. Na tragu (1935).

Jela Spirindorović Savić (1891–1974). Básnířka, prozaička. Studovala ve Vídni a v Terstu, žila v Bělehradě a spolupracovala s literárními časopisy *Letopis* a *Savremenik*. Známa pro svou lyriku citově

bezprostřední, melancholickou, tíhnoucí k mystickým a „velkým“ tématům. Je také autorkou řady esejů, ve kterých své tendence hájí proti pozitivismu a racionalismu.

Dílo:

- a) Sbírký básní:
  - a. Sa uskih staza (1919),
  - b. Pergamenti (1923),
  - c. Večite čežnje (1926),
  - d. Jesenje melodije (1939).
- b) Sbírká povídek:
  - a. Pripovetke (1939).
- c) Eseje:
  - a. Tragika Ničea (1934, Nietzscheva tragédie),
  - b. Susreti (1944).

Anica Savić-Rebac (1892–1953). Klasická filoložka, dcera literárního kritika Milana Saviće, básnířka. Překládala z klasických jazyků, věnovala se srbské a staré řecké a římské literatuře. Učila a apřednášela na ženském gymnázium ve Skopji, Niši a Bělehradě a na univerzitě tamtéž (klasické jazyky, němčinu a francouzštinu). Známa jako představitelka tzv. učené poezie a jako jedna z nejvzdělanějších žen soudobé srbské veřejné scény.

Dílo:

- a) Sbírký básní:
  - a. Večeri na moru (1929).
- b) Literárněvědné studie:
  - a. Predplatonška erotologija (1932),
  - b. Istorija rimske književnosti (1948–1949),
  - c. Antička estetika i nauka o književnosti (1955),
  - d. Helenski vidici (1966).

Desanka Maksimović (1898–1993). Básnířka, prozaička, autorka knih pro děti a mládež, esejistka, překladatelka. Studovala srbskou historii a literaturu v Bělehradě, jeden rok též v Paříži jako stipendistka francouzské vlády. Po úspěšně završených studiích vyučovala na různých středních školách, zejména v Bělehradě, ale i v Obrenovci a Dubrovniku. Na počátku druhé světové války se stáhla do ústraní, po jejím konci se vrátila na učitel'ský post do Prvního ženského reálného gymnázia v Bělehradě, v němž pracovala až do konečného odchodu do penze v roce 1953. Přátelila se s řadou významných jugoslávských literátů, například s Ivo Andrićem, Milošem Crnjanskim a Milanem Rakićem. V roce 1959 byla zvolena mimořádným, v roce 1965 pak řádným členem Srbské akademie věd a umění. Obdržela za svůj život mnoho ocenění, na její počest (a přes její nelibost) byla již za jejího života ve Valjevu vztyčena její socha. Škola v Brankovině, kterou navštěvovala, a kde byl její otec učitelem, byla v roce 1985 přebudována a překřtěna na Desančinu školu. V její bezprostřední blízkosti byla Desanka Maksimović také pochována (1993, ve věku 95 let).

Od roku 1920 až do konce života publikovala. Již svými prvními děly se zařadila do proudu tzv. ženské lyriky, postupně se etablovala jako její hlavní a nejvýraznější představitelka. Její básně jsou výrazné jednoduchostí, lehkostí, citovostí, různorodostí témat (láska, ženství, dospívání, dětství a dětský svět, ale také vlastenectví, hrdost, odvaha, pomíjivost života, spravedlnost apod.). Přístupem, který charakterizuje její poezii jako celek je lyrický popis rozpoložení, pocitů a vnímání člověka. Láska není jen předmětem popisu, ale také prostředkem vztahu k lidem, zemi a přírodě.

Desanka Maksimović ve své tvorbě reagovala i na aktuální události, jako například na známý masakr studentů a žáků v Kragujevci (1941, vydáno po válce), poválečná euforie a budovatelské nadšení při obnově válkou zničené země. Syntézou jejího díla je sbírka Tražim pomilovanje (1964), jež nese podtitul „Lirske diskusije sa Dušanovim zakonikom.“ Zde autorka ztvárňuje soubor, kontakt principů přísného, strohého až dogmatického zákonodárce a milosrdné, lidské a něžné básnířky. Forma tohoto díla je originální: nestálé, volné verše, časté paralely, bohatý jazyk, cit pro rytmus. Sbírkou je prochnuta stěžejními tématy celé autorčiny tvorby – lidskostí, bohatostí života a jeho prožitku, láskou.

Dílo:

- a) Významné sbírky básní:
  - a. Pesme (1924),
  - b. Vrt detinjstva (1927),
  - c. Zeleni vitez (1930),
  - d. Gozba na livadi (1932),
  - e. Nove pesme (1936),
  - f. Oslobođenje Cvete Andrić (poéma, 1945),
  - g. Pesnik i zavičaj (1945),
  - h. Otadžbino, tu sam (1950),
  - i. Miris zemlje (1954),
  - j. Zarobljenik snova (1960),
  - k. Tražim pomilovanje (1964).
- b) Próza pro děti i dospělé:
  - a. Ludilo srca (1931),
  - b. Kako oni žive (1935),
  - c. Bajka o kratkovečnoj (1937),
  - d. Raspevane priče (1938),
  - e. Dečja soba i ostale priče (1942).
- c) Romány:
  - a. Otvoren prozor (1954),
  - b. Buntovan razred (1960),
  - c. Ne zaboraviti (1969).
- d) Poémy a sbírky básní pro děti:
  - a. Šarena torbica (1943),
  - b. Zlatni leptir (1945),
  - c. Reka ponornica (1948),
  - d. Strašna igra (1950),
  - e. Šumska ljuljaška (1959),
  - f. Medvedova ženidba (1961),
  - g. Patuljkova tajna (1963),
  - h. Izvolite na izložbu deca slikara (1965),
  - i. Za rujom (1969),
  - j. Orašćići palčići (1975),
  - k. Ko hoće da doživi čudo (1981).
- e) Cestopisy z cesty do Norska:
  - a. Praznici putovanja (1972),
  - b. Snimci iz Norveške (1973),
  - c. Pisma iz Norveške (1977).
- f) Sebrané spisy a výbory:
  - a. Izbor pesama 1–7 (1969),
  - b. Celokupna dela – pesme i proza (1978),
  - c. Celokupna dela – poezija (1982),

- d. Izbor dela za decu i omladinu (1985).

Gvido Tartalja (1899–1985). Srb původem ze Záhřebu, básník, prozaik, publicista. Význačný svou intimní a sociální lyrikou a klasickou formou. Po druhé světové válce se soustředil na dětskou literaturu.

Dílo:

- a) Sbírkka básní:
a. Pesme (1952).

Božidar Kovačević (1902–1990). Básník, prozaik, překladatel, literární historik. Studoval v Bělehradě a na Sorbonně. Před druhou světovou válkou byl členem redakční rady a redaktorem časopisu *Srpski književni glasnik*, redigoval i časopisy *Ferijalac* a *Naša Domovina*. Do tradiční meziválečné literatury náleží sbírkami inspirovanými lidovou písní Vidjenja dijaka Božidara a Razvigor. Jinak působil i v rámci moderny díky sbírkám vydaným bezprostředně po první světové válce (*Alfe mojih duša*, *Grč mladenstva*). V těchto sbírkách dominuje avantgardní, melodický a odvážný verš; v pozdějších dílech byl umírněnější. Dále známý díky povídkám s historickou tematikou, snažil se o proniknutí do ducha popisované doby. Vydal též samostatně literárněvědné studie o srbských autorech.

Dílo:

- a) Sbírkky básní:
a. Alfe mojih duša (1922),
b. Grč mladenstva (1923),
c. Orač tišine i druge pesme (1925),
d. Poezija Božidara Kovačevića (1926),
e. Vidjenja dijaka Božidara (1928),
f. Pesme (1938).
- b) Antologie:
a. Antologija ljubavne lirike (1927),
b. Zbornik lirike srpske i hrvatske (1955).
- c) Sbírkky pohádek:
a. Najveći sevap (1928).
- d) Román:
a. Draga Mašin. Senzacionalni istorijski roman iz života poslednjih Obrenovića od grafa Karla od Austerlica 1–3 (1933).
- e) literárněhistorické práce:
a. O helenskoj tragediji. Ogled s jednim osvrtom na naš narodnji duh (1932).

Veljko Petrović (1884–1967). Prozaik, básník, esejista. Zpočátku psal vlastenecké básně – Rodoljubive pesme (1912), Na pragu (1913), v meziválečném období se proslavil svou povídkovou a novelistickou tvorbou. Zobrazoval realisticky život vojvodinského městečka (sám pocházel ze Somboru), odsuzoval měšťáctví a odnárodňování vzdělanců. Popisoval i život tamějších venkovanů. Zabýval se též otázkami jugoslávského literárního a výtvarného umění.

Dílo:

- a) Sbírkky povídek:
a. Varljivo proljeće (1921),
b. Iskušenje (1924),

- c. Izdanci iz opaljena grma (1932).
- b) Soubory eseju:
  - a. Srpska umetnost u Vojvodini (1927).
- c) Sbirky basni:
  - a. Rodoljubive pesme (1912),
  - b. Na pragu (1913).

Isidora Sekulic (1877–1958). Prozaička a literární kritička. Na počátku svého působení tvořila lyrickou prózu (Saputnici, 1911), vedle ní vyniká lyrický cestopis Pisma iz Norveške (1913). Projevují se zde sklony k filozofování, psychologické úvahy, jemná erotika. V meziválečné době popisuje patriarchální srbskou společnost, využívá realistický, intelektuální postup vyprávění, moralizující kontrasty, vlastenectví. Zařazuje se do proudu tzv. sociální literatury. Vyniká i svými literárněkritickými studii a esejemi, kde uplatňuje svou kulturní a literární erudici. Byla jedním z počátečních představitelů jazykově-strukturního kritického směru.

Dílo:

- a) Sbirky prózy:
  - a. Saputnici (1911),
  - b. Pisma iz Norveške (lyrický cestopis, 1913).
- b) Sbirky povídek:
  - a. Đakon bogorodičine crkve (1920),
  - b. Iz prošlosti (1919),
  - c. Hronika Palanačkog groblja (1940),
  - d. Zapisi 1919–1928 (1941).
- c) Eseje a literární kritika:
  - a. Petar Kočić (1935),
  - b. Puškin (1937),
  - c. Milan Rakić (1938),
  - d. Sabrana dela 1–12 (1961–1967).

Anđelko Krstić (1871–1952). Prozaik. Ve svých povídkách a románu popisoval makedonské realie, soustředil se na sociální i národnostní útlak spojený se srbskou nadvládou.

Dílo:

- a) Sbirky povídek:
  - a. Pripovetke (1932),
  - b. Zatočenici (1937).
- b) Román:
  - a. Trajan (1932).

Dušan Radić (1892–1938). Prozaik, lékař. Proslavil se kratšími povídkami, rozsahem na hranici fejetonu, s anekdotickými prvky. Své povídky skloubil do jediného románu Selo (1937).

Dílo:

- a) Román:
  - a. Selo (1937).

Dušan Đurović (1901–1993). Prozaik. Věnoval se regionální literatuře, konkrétně popisu černohorského venkova. Líčí konflikt patriarchálního prostředí s modernizujícím 20. stoletím.

Dílo:

- a) Sbírkky povídek:
  - a. Među brđanima (1936),
  - b. Ljudi na kamenu (1940).
- b) Román:
  - a. Dukljanska zemlja (1939).

Stevan Jakovljević (1890–1962). Prozaik, lékař. Jeden z nejpoblárnějších tvůrců válečných románů v Srbsku, jeho stěžejním dílem je Srpska trilogija. Autor z pozice malého, osamoceného člověka popisuje srbskou účast v první světové válce jako sérii hrůz a zároveň oslavu nezdolnosti jednotlivých jejich aktérů. Reálný prvek je v románu velice silný, kritikou byla autorovi i vyčítána jako suchopárnost a faktografičnost. Dílo sestává ze tří částí Devetstočetnaesta (1934), Pod krstom (1935), Kapija slobode (1936); souhrnně vyšly všechny tři v roce 1937 a do roku 1941 se román dočkal šesti vydání. Dalším románem, sociálním, je Smena generacija (1939), kritizující pokleslou, zkorumpovanou a policií monitorovanou společnost Jugoslávie 30. let. Do další tvorby patří díla zobrazující události druhé světové války.

Dílo:

- a) Sbírkka povídek:
  - a. Suze i Omesti (1959).
- b) Romány:
  - a. Srpska trilogija (souhrnně, 1937),
  - b. Smena generacija (1939).

Borivoje Jevtić Sarajlija (1894–1959). Prozaik, dramatik, literární kritik. Byl aktivním členem Mladé Bosny, po Sarajevském atentátu vězněn. Mezi světovými válkami pracoval jako dramaturg v Bělehradě, Šabci a Sarajevu. Ve svých dílech, charakterem zejména povídkách, popisoval Bosnu a její obyvatele v době od 70. let 19. století do druhé světové války. Jeho vypravěčský styl lze popsat jako lyrický a bezprostřední. Proto, ale také díky své rozsáhlé politické činnosti, byl nazýván kronikářem bosenské společnosti.

Dílo:

- a) Sbírkka povídek:
  - a. Igračke u vremenu (1958).
- b) Dramata a jednoaktovky:
  - a. Polip (1927),
  - b. Carske kohorte (1928),
  - c. Dečko na snu (1929).
- c) Memoáry
  - a. Sarajevski atentat (1924).
- d) Literárněhistorické studie:
  - a. Deset godina sarajevskog pozorišta (1931).

Marko Marković (1896 – 1961). Bosenský (srbský) prozaik, literární kritik, kulturní historik, novinář a překladatel. Za první světové války bojoval na straně Srbska v Srbském dobrovolnickém sboru na východní frontě. Po druhé světové válce pracoval jako dramaturg Národního divadla v Sarajevě. Redigoval časopisy *Pregled* a *Život*, založil časopis *Odjek* působil několik let jako předseda svazu spisovatelů BaH. Výrazný byl svými příspěvky k literární i divadelní kritice. V realistických povídkách popsal a vystihl běžný život ve svém rodném kraji při řece Drině.

Dílo:

- a) Sbírký povídek:
  - a. Kriva Drina (1935),
  - b. Na boku (1947),
  - c. Od sumraka do zore (1954).
- b) Sbírká literárně a divadelně historických eseju:
  - a. Članci i ogledi (1951).

Hamza Humo (1895 – 1970). Bosenský (muslimský) básník, prozaik, dramatik. Mezi dvěma válkami působil jako novinář, jeho tehdejší próza se vyznačuje realistickým pohledem na soudobou muslimskou komunitu, silná je akcentace sociálního rozvrstvení a z něj plynoucích problémů. Poezie je klidná, velebící štěstí, ale také senzualismus a hédonismus.

Dílo:

- a) Sbírký povídek:
  - a. Pod žrvnjem vremena (1928),
  - b. Slučaj Raba slikara (1930),
  - c. Pripovetke (1932),
  - d. Ljubav na periferiji (1936),
  - e. Hadžijin mač (1955).
- b) Výbor písní:
  - a. Izabrane pesme (1954).
- c) Sbírký poezie:
  - a. Grad rima i ritmova (1924),
  - b. Sa ploča istočnih (1925),
  - c. Za Tita (1945),
  - d. Nova saznanja (1948),
  - e. Poema o Mostaru (1949).
- d) Román:
  - a. Adem Čabrić (1947).

Isak Samokovlija (1889–1955). Bosenský (židovský) lékař a prozaik. Jeho realistické povídky jsou zaplněny postavami malých, obyčejných lidí v každodenních situacích prostředí bosenské sefardské komunity. Námětem povídek bylo také autorovo vlastní dětství. Byl prvním židovským spisovatelem píšícím srbochorvatsky. Postavy přijímají svůj často tragický osud vyrovnaně, děj popisuje jejich tragikomiku, odevzdanost a aspekty každodenního boje o štěstí a naději. Na základě svých povídek napsal i dramata. Jovan Deretić označuje Samokovliju spolu s Andrićem za nejlepšího bosenského vypravěče mezi dvěma válkami.

Dílo:

- a) Sbírký povídek:

- a. Od proleća do proleća (1929),
  - b. Pripovijetke (1936),
  - c. Nosač Samuel (1946),
  - d. Tragom života (1948),
  - e. Solomonovo slovo (1949),
  - f. Djerdan (1952),
  - g. Nemiri (1956).
- b) Dramata:
- a. Hanka (1931),
  - b. Plava Jevrejka (1932).
- c) Komedie:
- a. On je lud (1935),
  - b. Fuzija (1939).

Branimir Ćosić (1901–1934). Prozaik a novinář. Studoval literaturu a historii v Bělehradě a v Paříži, studia však, díky tuberkulóze, která se mu nakonec stala osudnou, nedokončil. V různých časopisech publikoval rozhovory s předními literáty doby, vyšly i souhrnně (Deset pisaca, deset razgovora, 1931). V povídkách se věnoval životu zejména mladé generace v poválečné Jugoslávii, jejich problémům, celospolečenským proměnám, otázkám morálky a svědomí. Autor vystihl celospolečenské vření a nespokojenost s režimem a vládnoucími vrstvami. V tomto duchu koncipoval i své nejslavnější dílo, román Pokošeno polje (1934). Zde se Ćosić věnuje válečnému a poválečnému Srbsku, jeho prostředí, atmosféře a problémům. Nastavuje zrcadlo bělehradské „zlaté mládeži“, kritizuje soudobé společenské i státní instituce. Koncem života inklinoval i k sociální literatuře.

Dílo:

- a) Sbírkky povídek:
- a. Priče o Boškoviću (1924),
  - b. Egipćanka i druge romantične priče (1927),
  - c. Kao protekle vode (1933).
- b) Romány:
- a. Vrzino kolo (1925),
  - b. Dva carstva (1928),
  - c. Pokošeno polje (1934).
- c) Literárněvědné práce:
- a. Deset pisaca, deset razgovora (1931).

Použitá literatura

DERETIĆ, Jovan: *Kratka istorija srpske književnosti*. Beograd 1987.

DOROVSKÁ, Dagmar – DOROVSKÝ, Ivan (a kol.): *Slovník balkánských spisovatelů*. Praha 2001.

NEDVĚDOVÁ, Milada: *Slovník spisovatelů: Jugoslávie : srbská a černohorská, chorvátská, bosensko-hercegovská, slovinská a makedonská literatura*. Praha 1979.